

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.



HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧



ÅRGÅNG 15
NOVEMBER
1928



ALLA SPORTINTRESSERADE

GÖR ER PLIKT, GYNNA

Idrottsföreningarnas klubbtidning

ALL IDROTT

Pris 15 öre

Prenumerationspris:

HELÅR 8:—
HALVÅR 4:50

Skandinaviens 1:sta gemensamma
KLUBBORGAN.

Klubbnytt runt hela Sverige samt
UTLANDSNYHETER.

Prenumeration på Sveriges alla
POSTKONTOR.

HUSMODERN

köper

Bomullsgarn och Vävnader

från

**Gefle Manufaktur A.-Bol.
STRÖMSBRO**

och vet att hon erhåller
det bästa möjliga för sitt

HEM



**Svanens vävnader bästa vävnader!
Gefle garn bästa garn!**

Den omtänksamma husmodern vänder sig alltid till

Lunda Tvättinrättning

Garanteras ett förstklassigt arbete.
Kläderna försäkrade under tvättningen.
Telefon Drottningholm 20 och 190.

WESTLUNDS

*Fysikaliska & Homeopatiska
Institut*

Direktion: Hagard Westlund

Ex. Sjukgymnast & Hom. Läkare

System: D:r S Hahneman

4 Östermalnstorg 4 - Stockholm

Vardagar 11-1 & 4-6

De medel, som vid sjukbehandling å institutet
användas äro:

GALV. ELEKTRICITET, SJUKGYMNASTIK,
VIBRATIONER, MASSAGE, ELEKTRISK
HETLUFT, ULTRAVIOLETTA STRÅLAR,
HÖGSOL samt HOMEOPATI m. m.

Human taxa

Vi behandla:

Sjukdomar i matsmältningsorganen, andnings-
organen, underlivs-, hud-, kvinno-. m. fl. sjuk-
domar. Obs.! Lungsot, Kräfta och smittosamma
sjukdomar behandlas ej. Den hom. medicinen
tillverkas enligt den hom. principen under ve-
tenskaplig kontroll på de apotek där denna lä-
kemedelsberedning är införd.

Frägelista för sjukdomsbeskrivning sändes på
begäran gratis.

Fråga: Hur skall jag återfå å mina silkes-
kläder och strumpor den behagliga mjukhe-
ten, som dessa ha när de äro nya?

Svar: Ingenting är lättare nu för tiden.
Köp för 35 öre en ask Mirakel-tvättpulver,
och i en handvändning bli gamla silkesplagg
som nya. (Annons.)

Telefoner

539-8326-5619

Malmö



Perslow's

**Siden- &
Manufakturaffär**

Största ural nyheter

HERTHA

ÄRGÅNG XV

NOVEMBER 1928

HÄFTE 9

Selma Lagerlöf

70 år.

I den stora kör av röster som till den 20 november bär fram sin hyllning för Selma Lagerlöf ljuder mängden av kvinnors med ett särskilt tonande tack. Geniets värld känner väl ej någon uppdelning av kön, och glädjen och stoltheten över vad den benådade diktaren givit står utom slikt räknestycke. Men därutöver komma vi aldrig att förgäta att Selma Lagerlöf under framgång och stigande ryktbarhet gav stödet och glansen av sitt världsfrejdate namn åt vår strid för samhällets erkännande av kvinnornas fria och likberättigade medborgarskap.

Inte endast svenska kvinnor tacka henne härför. Kvinnor över hela världen, internationellt organiserade, veta att hon stått upp för deras sak, och de bära i sina hjärtan tillsammans med uppskattningen av dikteren — vars böcker finnas att läsa på trettiofyra språk — ävenledes den djupa tacksamheten över att hon ställt sig i deras led. De som vid Internationella rösträttskongressen i

Stockholm 1911 sågo och hörde henne på det stora kvällsmötet på Operan bevara väl även för alltid det personliga minnet av den magiskt medryckande kraften av hennes föredrag.

Från den scen, där hon då ombrusades av de entusiastiska handklappingarna, ges nu på själva aftonen av den 20 november hennes Gösta Berling i Riccardo Zandonais tondräkt. I *Cavallieri di Ekeby* har den italienske kompositören kallat sin opera, till Arturo Rosatos textbearbetning. När *Kavallerierna på Ekeby* den kvällen för första gången framföres i Sverige, med Selma Lagerlöf själv närvarande och Zandonai som dirigent, blir det en hyllningens höga stund. Närvarande eller borta, på skilda håll, taga vi del i den — och minnas även den Selma Lagerlöf som från Kungliga Operans scen bar fram vittnesmålet om sin syn på män och kvinnor som skapare av hem och stat.



Anstalt och dock hem.

Då Stockholms stadsfullmäktige den 21 mars 1927 beviljade barnavårdsnämnden 178,000 kr. till byggande av ett barnhem för flickor vid Johannelund i Bromma församling, innebar detta något för kommunens barnavård ganska märkligt. Av kommunens inom Stockholm belägna sex barnhem är nämligen endast ett uppfört för sitt ändamål. De övriga äro inrymda i gamla, staden tillhöriga fastigheter, föga motsvarande de krav, som nu för tiden ställas på anstalter av detta slag.

Den nya barnavårdslag, som trädde i kraft den 1 jan. 1926, innebär att två nya kategorier barn numera kunna omhändertagas för skyddsuppföstran, nämligen, intill en ålder av 16 år, vanvårdade barn och barn i fara att bliva vanartade, samt, liksom förut, vanartade barn, men med åldersgränsen höjd från 15 till 18 år.

Barnhemmet i "Stora Blecktornet" på söder för i lindrigare grad vanartade flickor blev därför allför trångt. Och dessutom hade storstaden trängt så långt in på det förut rymliga området kring den gamla byggnaden, att den ståtliga höjden med dess dominerande läge ovanför Hammarby sjö — även den numera ett minne blott — förlorat den avskildhet och den ro, som äro nödvändiga för den kategori ungdomar, som där hade sitt hem. Därför skulle nu för de anslagna medlen uppföras ett från grunden nytt hem. Samtidigt beviljades 18,300 kr. för inredning av ett upptagningshem för äldre flickor i en på samma tomtområde redan befintlig byggning. Detta byggnadsföretag har f. ö.

ingått endast som led i den omfattande nydaning och omorganisation av Stockholms stads barnavårds- och uppfostringsanstalter, som framkallats av den nya lagen. Barnhemmet Tempelbacken, som här med några ord skildras, utgör ett exempel på vad denna nydaning siktar fram till.

Sedan några veckor står nu detta nya barnhem med tillhörande upptagningshem färdigt. Området är avsköndrat från Johannelund och förefaller idealiskt för sitt ändamål. Belägenheten är synnerligen vacker på en kulle, klädd med ståtliga ekar och tallar och nere vid Bällstaviken kantad av en präktig badstrand. Bland kullens många bergskrevor kommer barnens fantasi säkerligen att skapa förtjusande lekstugor, där tallkottar och ekollon få viktiga och mångskiftande uppgifter att fylla. Till området hör dessutom ett stycke slät ängsmark, som redan delvis utlagts till en trädgård, vilken under sommarferierna nog kommer att med bergskrevorna tävla om barnens intresse och arbetslust.

Den nya byggnaden har med sina raka, enkla linjer, sin ljusa färg och sitt röda tegeltak karaktären av en gammal herrgård. Barnen ha sin egen ingång, och därinnanför stå i prydliga rader deras trätofflor, som begagnas ute på tomtén och äro mycket senterade, emedan de så hastigt strykas av och på. Och strax intill finns något som kanske är ändå mera uppskattat av hemmets föreståndarinna än av barnen, nämligen ett par luftiga värmeskåp, för torkning

av våta träskor och ytterplagg. En korridor leder in till sysalen, barnens tvenne dagrum samt deras och personalens båda matrum, förbundna med varandra genom en så bred dörranordning att det hela verkar som ett enda rum. Måltiderna intagas naturligtvis gemensamt. Möblerna äro hållna i en glad, blå färg och somliga av dem bemålade med dajeliga rosor. Lätta gardiner hänga för fönstren, takarmaturen prydes av trevliga skärmanordningar, väggarna av muntra Carl Larssontavlor. Alla dessa rum bilda en lång fil och det hela gör ett synnerligen luftigt, hemtrevligt intryck. Inga dyrbara anordningar men allting smakfullt och inbjudande. Och så solskens på alltsammans! De minsta barnen ha ett litet lektrum för egen del med ett stort, omålat träbord och f. ö. möblerat så, att det inte behöver befaras några stränga bannor om det blir en och annan rispa i bordskiva och stolar. Och rispor blir det! Intill detta rum ligger en skolsal för de barn — f. n. åtta stycken — som av en eller annan anledning ej lämpa sig för undervisning i en vanlig skolklass. De övriga barnen gå i Alviks folkskola.

I sysalen arbetas flitigt på allt vad som behövs för hemmet och barnen. Och det är inte litet. Handarbetslärarinnan, fröken Sporong, är otroligt uppfinningsrik. Där sys de trevligaste klänningar åt barnen i olika modeller och färger, där fallas och märkes och broderas, där stoppas och lappas. Allting till det nya hemmet har sytts av personalen och barnen. För de senare har det varit mycket intressant och viktigt att kunna få hjälpa till t. ex. med

skärmarna kring takarmaturen. Och de större flickorna ha fått pryda dagtäckena på sina sängar med de gladaste korsstyngsbuketter i rött och blått och i mönster efter eget val.

Sovsalarna ligga en trappa upp, somliga avsedda för tre, andra för sex barn. Där få barnen ej vistas annat än på natten och de äro därför möblerade endast med sängarna och en stol för vart barn. I ett särskilt rum ligga de barn, som trots noggrann passning ej kunna hålla sig torra. Deras madrasser äro stoppade med halm som ofta bytes och för deras sängkläder finns ett särskilt tork- och luftningsrum på vinden. Uppe i barnens sovavdelning har hemmets föreståndarinna, fröken Gerda Almgren, sin dubblett, varförutom där finns ett vaktrum för en sköterska. I ett av fröken Almgrens rum sitta i en fåtölj två stora, stora dockor från hennes egen barndom. Och en och annan gång få flickorna leka med dem — vilket förstås är förfärligt högtidligt. Själv håller föreståndarinnan vakt över ett isoleringsrum beläget intill hennes eget sovrum. Där ligger f. n. en liten stackare, som har nattskräck och därför måste vara för sig själv för att inte störa de andra barnen med sina skrik. I början kunde hon ropa på sin "fröken" många gånger var natt. Men nu är hon lugnare och kan bringas till ro endast med att ett ögonblick känna den vänliga handen i sin. Vad betyder inte i sådana stunder och kanske för barnets hela sinnesutveckling en lugnande röst, en hand, som kan stryka bort allt det förskräckliga, som vänder på kudden och stoppar täcket om en liten skälvande kropp? Barn från detta hem komma

kanske att i en framtid kunna vittna därom.

Till sovrumsavdelningen höra två stora toalettrum för barnen med rikligt med kranar och vatten — dock endast kallt. Varje barn har förstås sitt nummerade glas med tandborste och sin nummerade handdukhängare. Och är det någon som tar miste på nummer, så möta livliga protester från det anfallna numrets rätta innehavare. Med glas och tandborstar och handdukar skali det vara ordning, därpå hålla barnen styvt. I översta våningen ligga den övriga personalens rum, alla ljusa och trevliga.

Och så är det ekonomiavdelningarna, det ej minst viktiga. I suterrängen finna vi pannrum för värmeledningen, tvättstuga och strykrum, barnens badrum och ett särskilt sådant för personalen — synnerligen värderat. Vidare källare för potatis och andra matförråd, för kol och ved. Köket har nämligen vedspis, ty gasverkets rörledningar räcka ej så långt som hit. Köket, beläget i första våningen, utgör f. ö. och med rätta hemmets stolthet, med marmorbänkar och trevliga skåp, med särskilt diskrum och dito bakrum. Här residerar en kokerska och ett köksbiträde. Personalen består f. ö., förutom av föreståndarinnan och handarbetslärarinnan, av en folkskollärarinna och en städerska samt en vaktmästare.

Det är ett hushåll på omkring 50 personer — upptagningshemmet inberäknat — som denna anstalt representerar.

Av dessa utgöras 43 av barn och bland dem ett övervägande flertal, vilkas psykē behöver särskilt studeras och deras

uppförande övervakas. Alla ha de ett mera eller mindre utpräglat moraliskt lyte, ett lurande anlag för vanart, och särskilt vanskliga äro upptagningshemmets flickor. Ty genom utsträckningen av åldern för omhändertagande för skyddsuppföstran till 18 år, har barnavårdsnämnden numera att ta hand om en tyvärr mycket stor kategori sedelösa flickor. Dessa, för vilka ett ögonblickligt omhändertagande ofta är nödvändigt, måste man förut taga emot i samma byggnad, som hyste företrädesvis ganska små barn. Det är lätt att inse vilka vådor i disciplinärt hänseende detta medförde. Därför har ett stort önskemål nåtts, då man nu för dessa flickor fått en särskild byggnad, där de få vistas medan utredning om deras förhållanden pågår. För deras räkning har åt barnhemmets föreståndarinna anställt en assistent, som bor bland dem, leder deras arbete, övervakar dem. Detta sista är inte alltid så lätt; ty direkt från ett liv på gatan, som de ofta komma, äro de synnerligen oberäknliga och gå stundom — åtminstone de första dagarna — i rymningsfunderingar. Till detta lilla separata hushåll bäres maten över från barnhemmet. Flickorna städa naturligtvis själva, sysselsättas f. ö. huvudsakligen med sömnad. Hemmet har plats för 8 flickor, och så vitt möjligt ger man dem var sitt sovrum. Vid något särskilt evenemang inne på barnhemmet, t. ex. då man här om dagen uppförde en teaterpjäs, inbjudas upptagningshemmets flickor såsom åskådare. Eljes är man ju rädd att de med sin sorgligt stora livserfarenhet skola menligt inverka på de yngre barnen, varför de hållas så mycket som möjligt åtskilda.

Det behövs en mycket stor hängivenhet för uppgiften hos personalen på en anstalt som denna. Det hjälper ej med en än så naturskön belägenhet, en aldrig så väl inredd och smakfullt prydd byggnad, ifall de som där utföra arbetet i detta se blott ett levebröd, för vilket de vilja offra allenast ett visst mått arbetstimmar. Stockholms barnavårdsnämnd är att lyckönska till att med sin anstalt Tempelbacken på en lyckligt vald tomt ha fått i det stora hela väl planlagda och utförda byggnader. Men först med en personal, som i sin arbetsuppgift ser ett kall och dit medför arbetsglädje och ett moderligt sinne kan av en anstalt som denna bli vad den bör vara — ett hem för de unga, som där fått en fristad. Och barnavårdsnämndens anstalt vid Johannelund sy-

GERTRUD TÖRNELL.

Nya förbundsmedlemmar

Göteborg: fru Ingrid Ek;

Hälsingborg: fru Rut Jungstad;

Karlskrona: fru Greta Söderhielm, fröken Signe Forssman, fröken Lisa Holmberg, fröken Anna Forssman, fru Signe Strömberg, fru Margit Hallenberg, fru Agnes Rydberg, fru Siri Burman, friherrinnan Stina Palmqvist, fru Hjärdis Larsson, Källinge, fru Greta Kockum, Ronneby, fru Lilly Lindell, Ronneby, fröken Lova Nilsson, Ronneby;

Karlstad: fru Anna Falk, fru Hilda Åström;

Malmö: fru Gerda Fontaine, fru Hedvig Antonsson, fröken Karin Cronholm, fru Karin Ekeröth, fru Margit Ekman, fru Vera Flygare, fru H. Gabrielson, fru Frida Hartz, fru Marta Hermansson, fru Karin Holmberg, fru Kamma Johnson, fru Hertha Jungstedt, fröken Anna Karlsson, fru Gerda Lindgren, fröken Siri-Greta Lindgren, e. o. hovrättsnotarie Karin Lindeberg, fru Ellen Lundberg, fru Alma Ljungström, fru Emma Långström, fru Birgit Möller, fru Ellen Möller, fröken Mary Marlow, fröken Ester Mårtensson, fru Betty Mårtensson, fru Ingrid Mattsson, Sölvesborg, fröken Fredrika Rotstein, fru Elise Reimer, fru Tyra Schartau, fröken Margit Sjöholm, fru Stoltz, fröken Stoltz, fru Elvira Smith, fru Alfhilda Svensson, fru Ida Hansson, fröken Anna Sahlström, fru Gerda Bergendahl, fröken Anna Gülich, fru Ester Ljungfors, fru Elly Holmberg, fröken Ingeborg Widman, fru Alfrida Gullbergh, fru Anny Alenius-Björk;

Mariestad: fru Sigrid Andersson, fru Rosa Groth;

Linköping: fru Sigrid Vilén, fru Greta Rydén, fru Iris Dahl, fru Edit Winborg;

Stockholm: fröken Kerstin Key, fru Eva Jaede, Djursholm, fröken Bellan Åderman, fru Hetty Meisner, fru Dath Nordenfelt, fru E. Harms, fröken Hedvig Kuhn, fröken Ester Hjertstrand, fru Signe Lundberg, fru Hilma Berger, Djursholmsöby, fru Gunhild Fagerlund, Djursholm, fröken Louise Blomstedt, fröken Märtha Burmeister;

Växjö: friherrinnan S. Koskull, fru Lundqvist.

Vägen till Buenos Aires.

Föreliggande lilla arbete kan med fog sägas erbjuda en i mer än ett hänseende märklig lektyr. En känd fransk journalist meddelar här sin på omfattande studier och personliga iakttagelser grundade uppfattning av vita slavhandeln. Han har i månader levat med i "miljön", som det heter, umgåtts "kamratligt" med utövarna av det hemska yrket och genom såväl dem själva som genom deras offer förskaffat sig en mängd värdefulla upplysningar och en klar inblick i detta det kvinnliga eländets drama. Vad som förvånar är, att upplysningarna lämnats så beredvilligt och, som det vill synas, utan minsta fruktan för efterräkningar från myndigheternas sida! —

Att Buenos Aires i alla tider utgjort ett sannskyldigt eldorado för vita slavhandels agenter, är ju en sedan gammalt känd sak, som även fått sin bekräftelse genom Nationernas förbunds nyligen slutförda rapport. Albert Londres' bok ger ytterligare belägg härpå: i Buenos Aires kunna prostituerade genom sitt "arbete" förskaffa sina "principaler" stora rikedomar och på så sätt göra det möjligt för dem att sedermera i Europa slå sig till ro och föra ett "hederligt borgarliv", som termen lyder.

Såsom naturligt är, gälla Londres' undersökningar så gott som uteslutande hans landsmaninnor, de unga franska flickorna, och han kommer härvid till

samma slutsats som Nationernas förbund nämligen att det är från franska hamnar, särskilt Marseille, som vägen till Buenos Aires går och att Frankrike även är genomfartslandet för trafiken från andra länder: Belgien, Polen m. fl.

Med stöd av ett yttrande av en man ur "miljön" indelar författaren kvinnorna i två slag: "olyckliga" och "lastbara" och anser omkring åttio procent tillhöra den förra, tjuu procent den senare kategorien. Till de "olyckliga" hör bland annat den unga flickan, som "är oförståndig och följer tjusaren, liksom sälarna, sprittande av glädje, följa kastanjettspelaren, som för dem i fällan." "Lastbar" åter är den som är född i "miljön" med dåliga exempel för ögonen och med uppfattningen att "detta är det enda sätt på vilket en kvinna kan förtjäna sitt uppehälle". Exemplet och nöden äro enligt författarens mening de två främsta orsakerna till en kvinnas fall.

De flesta uppgifterna i Albert Londres' bok verka tillförlitliga; de ställen äro få, där man känner sig befogad att sätta ett frågetecken. Men visserligen röjer sig här och var den typiskt franska begränsningen i intressesfär och erfarenhet och ej sällan förekomma cynismer, som störa helhetsintrycket. Det oaktat förtjänar boken en vidsträckt spridning, särdeles bland sådana — och de äro i våra dagar ej få — som med en axelryckning avfärda vita slavhandeln såsom utgörande ett alster allenast av fanatiska sedlighetsivrare missriktade nit och vilda fantasier. Dem och oss

Vägen till Buenos Aires av
Albert Londres. Översättning. Albert
Bonniers förlag.

Notisspalten.

Ny F. B. F.-krets.

En Gotthandskrets av F. B. F. bildades den 7 november i Visby på initiativ av landshövdingens fru Gertrud Rohde. Den nya kretsen räknar vid starten 28 medlemmar. Styrelsen utgöres av fru Rohde, ordförande, fru Kerstin Steffen, v. ordförande, fru Elsa Thuresson, sekterare, fröken Vilma Christianson, kassaförvaltare, samt fru Alice Svedman.

Den nya förbunds-kretsen bjüdes ett hjärtligt välkommen!

Pionjäer vid postverket.

Nyligen tillsatte generalpoststyrelsen ett antal postassistentbefattningar och av de nyutnämnda voro tre kvinnor.

Detta innebär en framgång för postverkets kvinnliga befattningshavare. Icke endast därför att det är första gången som postassistenttjänster besättas med kvinnor, utan även av den anledning att det nu inträffade är en direkt följd av åtgärder från kvinnliga postfunktionärers sida. Då i våras en del kvinnliga sökanden blevo förbigångna vid tillsättande av postassistentbefattningar, överklagades detta av de sålunda förbigångna. Kungl. Maj:t upphävde i denna anledning utnämningarna och föreskrev att vissa prov skulle avläggas av såväl manliga som kvinnliga aspiranter till assistentbefattningar vid posten.

Emellertid, trots att här kan talas om seger, är det tydligt, att ännu mycket återstår innan kvinnoarbetet vid postverket får den ställning och det erkännande, som bör tillkomma detsamma. Vid den av Kungl. Maj:t föreskrivna

alla utan undantag gälla de ord, varmed författaren avslutar sitt arbete:

"Ansvaret ligger på oss. Må vi ej söka att kasta det av oss!"

CLARA WAHLSTRÖM.

prövningen ha nämligen åtskilliga kvinnliga aspiranter fått sina prov underkända och detta med stöd av motiveringar som synas högeligen skruvade. Hertha återkommer här till i ett senare nummer.

För denna gång nöja vi oss med att notera det hittills uppnådda resultatet, konstituerandet av tre kvinnliga postassistenter.

Svenska Kvinnornas Nationalförbund.

Höstens ordinarie styrelsesammanträde ägde rum torsdagen den 25 okt. å Årstaklubben, Stockholm. Vid förrättat fyllnadsval till centralkommittén insattes fru Signe Henschen på ledig plats. Till medlem av internationella stände-kommittén för lika moral utsågs dr Lilly Paykull. Efter förhandlingarna höll fru Signe Henschen föredrag över ämnet "Ungdomen och vi".

Tioårsdagen av vapenstilleståndet.

Internationella Kvinnoförbundets Stockholmskrets högtidlighöll för sin del denna fordrande minnesdag med en matiné i Stockholms Konserthus' Lilla sal. Några anslående pianonummer av hr Gösta Jahn och dito sång av friherre Sten Hermelin voro bakgrunden för fru Elin Wägners logiskt uppbyggda, djupt kända och förbehållslöst framförda plödoajé för avrustningsverklighet som enda undflykt från ett nytt krigs ödeläggelse av mänskligheten. Hon hade kallat sitt föredrag: 1918—1928—1938.

Pax et Libertas.

Internationella Kvinnoförbundets för Fred och Frihet svenska sektion anordnar på nyåret — den 8—12 jan. — sin femte upplysningskurs, som denna gång förlägges till Malmö—Lund. I Malmö — 8—10 jan. — hållas föredragen å rådhuset i landstingsalen eller Knutssalen. Kursen fortsättes i Lund den 11—12 jan. och avslutas med vesper i domkyrkan. Underhandlingar pågå med framstående in- och utländska föreläsare.

Tjugofemårigt socialt arbete.

Tvenne socialt arbetande institutioner i Stockholm, som gått fram på olika vägar, men båda banbrytande på sitt område — om även vuxna ur tidigare framträdande socialpolitiska strömningar — ha i år kunnat hugfästa minnet av sin 25-åriga verksamhet: Centralförbundet för Socialt Arbete och Folkbildningsförbundet. Båda ha gjort detta genom att utge en minnesskrift, som var och en för sig, i själva sin saklighet, genom den framlagda historiken, minnesbilderna och resuméerna av det utförda arbetet utgör ståtliga vittnesbörd om vad de respektive förbunden utträttat sedan de startade år 1903, C. S. A. i sin mångsidigare upplysnings- och praktiska verksamhet, Folkbildningsförbundet genom sin till biblioteks- och föreläsningverksamhet sammanhållna uppgift.

De två minnesskrifterna äro i och för sig särdeles värdefulla då man där, genom uppsatser signerade av flere av våra inom det sociala arbetet mest bemärkta män och kvinnor, äger sammanförda översikter av ett kvartsekels främsta insatser till främjande av social kunskap och höjd folkbildning.

Hemslöjdförbundet för Sverige Försäljningsförening.

Svenska Hemslöjdföreningarnas riksförbund, stiftat 1912 i syfte att utgöra ett centralt organ för landets hemslöjdsföreningar, har i år tagit ett stort steg framåt mot praktiskt arbete för att främja försäljning av svensk hemslöjd och därmed utvecklingen av hemslöjden genom bildandet av ovan angivna försäljningsförening med säte i Stockholm. Försäljningslokalen är belägen Kungsgatan 33, Södra Kungstornet på nedra botten, och har redan en förnämlig kollektion av hemslöjdsalster att bjuda på från ett tjugotal anslutna hemslöjdsorganisationer, representerande landet från Norrbotten ned till Malmö. Direktis av det nya företaget är fröken Ebba Fick.

Sociallagstiftning och socialt arbete i Sverige.

Under denna titel har Socialstyrelsen nu på svenska språket och på regeringens uppdrag utgivit en utvidgad upplaga av sin, likaledes på regeringens uppdrag, 1921 publicerade "Législation ouvrière et prévoyance sociale en Suède". Den nya publikationen omfattar sociala förhållanden i allmänhet här hemma, utvidgningen har tillkommit på initiativ av Svenska Röda Korset och med dess ekonomiska stöd.

Stockholmssoaréen å Konserthuset.

Detta är alldeles särskilt för Stockholmsläsarna av Hertha och skrives för att bli väl ihågkommet. Den 6 december går den av Stockholmskretsens styrelse anordnade soaréen till förmån för F.-B.-F.-insamlingen av stapeln i Konserthusets stora sal. Detta betyder att publiken måste uppgå till 1,900 personer! Ty fullt hus måste det bli, och så många rymmer salen.

Men då det är ett program med verkliga attraktioner bör man kunna utgå ifrån att det dock kan bli problematiskt i fråga om att bli en av de nittonhundra som få plats. Det är bäst att skaffa biljetter i tid. Selma Lagerlöf själv kommer med en uppläsning, och före den spelar orkestern en bit ur Ekebykavaljererna; Marianne Mörner sjunger; en dialog, för tillfället författad av Ida von Plömgren, utföres av tvenne av våra mera kända sceniska artister. I övrigt är programmet ej fullt fastställt.

Biljetterna bli, enligt annonser längre fram, tillgängliga i vanliga biljett- och tidningskontor; priserna variera mellan kr. 5: 50 och kr. 2: —.

Bokkrönika.

Kanske tror någon att Den kloka Elsa hör till "läsning för barn och ungdom" I så fall har denne någon stannat vid boktiteln, författarnamnet korrigerar genast hypotesen. Men en "flickbok" är visserligen på ett sätt Den kloka Elsa, Anna Lenah Elgströms på en gång djupa och friska analys av en liten flickas utvecklingshistoria under oupplöslig, oftast tragisk betingelse av miljön hon lever i och mänskorna hon beror av.

Barnets gestalt tecknar sig emellertid mot en kulturell bakgrund, en stark och säkert gjord exposé av tidsströmningar och folkpsykologisk inriktning för några decennier tillbaka.

Bokens huvudperson, Elsa, är en hel, levande liten varelse och sannerligen inte den sorten av vilken det går tretton på dussinet. Denna Elsa är inte av det mjuka lätthanterliga leret, som formar sig efter den tillfällige uppfostrarens intentioner — tyvärr måste uttrycket begagnas. Alltför ofta och direkt i detta fall verkar det olycklig slump att en för barnet artfrämmande blir genom närmaste släktband den som bestämmer över barnet. För Elsa betyder mo-

dern en tragisk konflikt. I motsatt mening blir den vekare faderns plötsliga och oförklarliga försvinnande ur hennes liv likaledes tragik. Mästerlig och genomförd är emellertid skildringen av den i olyckor hårdnade Helena Holms och det ömtåligt kännande, men också under trycket trotsigt inbundna, barnets naturbetingade inbördes kamp. Mig synes att berättelsen om den lilla Elsa Holm är Anna-Lenah Elgströms såväl starkast levande som konstnärligast fullbordade karaktärsteckning. — Det torde inte vara indiskret att spåra tillbaka självbiografiska drag.

Emma Karlssons präktiga typ, den unge Hermans blitt sorgfyllda öde och ännu andra skickligt utformade sidopartier i boken äro ytterligare prov på den äkta och överlägsna berättarkonst som präglar Anna Lenah Elgströms nya roman.

S a r a S a n d är en mystifikation och hennes boktitel likaså. Den nyframträdande pseudonymen räcker emellertid inte till att dölja den erfarna författarinnan, som ostraffat kan tillåta sig varje-handa nyckfullheter — därför att hon så överlägset säkert behärskar dem.

Möjligen lyckas hon bättre med hemligheten i titeln: **Två herrar blev nöjda**. Det är sannolikt att många läsare aldrig lyckas få reda på den andre herrn av de två. Den förste väl-lar intet besvär, otvetydigt och påtagligt är han den rätvinklige doktorn i boken. Men i fråga om den andre är det invecklat nog. Så vidare självfallet är

Anna Lenah Elgström: Den kloka Elsa. Albert Bonniers förlag.

Sara Sand: Två herrar blev nöjda. Albert Bonniers förlag.

Molly Molander: I tolfte timmen. En gammal, dåraktig kvinnas bekännelser. Albert Bonniers förlag.

Sigfrid Siwertz: Jonas och draken. Albert Bonniers förlag.

Hanna Rydh: Kring Medelhavets stränder. Forntid och nutid. Bokförlaget Natur och kultur.

det inte att den moderna genomsnittsläsaren skall hitta rätt i romantikens rike, helst då käckt och osentimentalt dagsmåleri ogenerat ställer upp sina bilder inom dess rāmärken.

Men är detta också blindbockslek, den är tillräckligt animerad och spirituellt arrangerad för att bjuda var och en ett utsökt nöje.

Om det har sina sidor att komma till rätta med Sara Sands bok, så är det ännu krångligare med Molly Molanders *I tolfte timmen*. Också här gömmer sig en annan under det tagna namnet. Men detta är det minsta problemet, en av våra mest begåvade författarinnor, om än ej av de produktivare, igenkännes för visso trots namnmaskeraden. Bokens hänsynslösa ärlighet och ståtligt cyniska syn — utan motsvarighet, menar jag, i svensk litteratur — torde däremot till sin egentliga innebörd verka starkt intrigerande, tvivelsutan även chockera ett flertal. Inte många skola acceptera den höga ståndpunkten i denna sexualitetens tragiska komedi, bestrålad av ironi och självironi.

Alltför mycket finns där som inte skall förlåtas. Det obarmhärtigt inträngande gnistljuset riktar förf. mot sig själv och andra. Den i vår tid så guterade psykoanalytikern—läkaren exponeras exempelvis för ljusduschar som sannerligen inte utgöra en för hans system och metoder önskvärd belysning. Förf. har ävenledes indiskretionen att lysa ned i djup som mängden helst ignorerar — tills den tumlar ned i dem.

Knappast är det överord att kalla denna bok en modig gärning. Och en sådan

har man att med tacksamhet kvittera, den är inte alltför vanlig. Lika litet som vi äro förvanda vid ett så välrågat mått av intelligens och kvickhet som här består.

Sigfrid Siwertz' nya roman har samma breda socialpsykologiska läggning som *Det stora varuhuset* men är bittrare och djupare inåtgräpande person- och tidsanalys. Den mästertliga skildringen av gossen och ynglingen Jonas' frusna, av den själstympande uppsaliensiska professorsfackmiljön kring skurna utveckling och hans även häri bottnande flykt in i abstraktionernas livsavsilda värld är det skickligt anbragta underlaget för den våldsamma och feberhetsade reaktionen som motståndslöst utlämnar honom till dagens och nuets allt uppslukande sugvirvel, dagsjournalistiken.

Jonas och draken är för visso en bok som också kommer med obekväma belysningseffekter. Det särdeles nyktra vardagsljuset över den akademiska lärdomsstaden är ingalunda favorabelt för denna, om än inte grellt blotande. Långt hänsynslösare verkar inriktningen av de starka strålkastarna mot tredje statsmakten. Jonas' mellanhavande med den stora tidningsdraken "Nya Morgonbladet" öppnar bjärt belysta moment. Jonglerandet med de proklamerade idealen, den hänsynslösa boxarkampen, aktualitetsmatchen som gör händelser, värden, mänskoöden till enbart medel, att slungas i drakens gap, att mätta denna, en helvetisk skribent- och reporterdans kring sättmaskinerna där den samvetslösaste slår rekord å ena sidan, å den andra drakens glupska

En specialaffär har alltid större möjligheter att tillfredställa sina kunder, ty där finnes största ural och billigaste priser. Varje dam bör därför köpa sina underkläder, korsetter, corseletter, strumpor och handskar hos **Twilfit, Nybrogatan 11, Stockholm.**

förbrukande av sina egna tjänare, av hjärnsubstans, hjärtan, mänskor. Allt givet med Sigfrid Siwertz' starka skildringskonst, åt vilken den stora drakens andlösa ögonblicksliv förlänat en mer än vanligt snabb puls.

Jonas' kärlekshistoria — varmed hans äktenskap ingalunda avses — är kanske av minst värde i denna ståtliga livsskildring. Dock lyckönskar man denne manlige författare till hans fint uppfattade och säkert genomförda teckning av Ann Charlotte Keyser. Denna kvinnliga läkare intar sin förnämliga plats vid sidan av Helga Wisbeck — utan att på något sätt vara kalkerad på henne.

För övrigt — beror det männe på, att Ann Charlotte, i motsats till Helga, mögnat under och efter världskriget? — hon är helare och starkare än sin äldre kollega.

Hanna Rydh lägger inte lång tid mellan sina långväga resor, men hon är generös nog att ta en med på dem. Nyligen voro vi i Egypten med henne, och "Solskivans land" förtrollade oss med synerna som mötte våra ögon och strövtågen tillbaka genom årtusenden vid arkeologens och berättarskans hand. Nu går färden Kring Medelhavets stränder.

Även denna gång är det — naturligt nog — arkeologen som leder: till en boplatz från urtiden, ett kulturcentrum under den yngre stenåldern, återigen till faraonernas Egypten, till Kreta och Mykene och till etruskernas Italien. En fackman och lärd borde yttra sig om dessa kapitel. Det är att göra föga rättvisa åt dr Rydhs vetenskaplighet att — som här göres — som lekman, genom näm-

ande av titlarna, snudda vid hennes studieresor. Dock, den vederbörliga värdesättningen av detta göres på andra håll, av därtill kompetenta personer. Här må vittnas om dr Rydhs förmåga, nu som alltid, att skriva de vetenskapliga partierna av sin bok så att de inte endast bli njutbara utan även starkt fängslande för en och var samt att den mera direkt reseskildrande delen livligt och suggestivt ger stämningen, karaktären, den levande bilden av de länder hon sett och gästet.

ELLEN KLEMAN.

Ett stort damhotell i Oslo

En del norska tidningar hade i våras en artikel om kvinnoklubbar i Sverige och i samband härmed en redogörelse för Årstaklubbens hotell i Stockholm. Nu kunna vi berätta att vi här i Oslo komma att få något liknande, ja, i själva verket något i ännu större utsträckning.

Planen har länge förberetts av en kommitté bestående av fröken Helga Andersen, dr Ellen Gleditsch, fru Betzy Kjelsberg, fröken Thora Salomonsen och fru Othilda Utheim, och nu är man färdig att sätta den i verkställighet.

Det går, i korthet sagt, ut på att skapa en plats där kvinnorna samlas i intressen och praktiska företag, samtidigt som man öppnar Kvinnoklubbens Hotell. Erfarenheterna från andra storstäder visa att damer trivas på ett hotell som de veta är rent och hygieniskt hållet, där det är enkelt men trevligt och där man kan bo för rimligt pris. När en dam reser ensam, drar hon sig för att ta in på ett okänt ställe, och hon har

När Ni går till posten,

går Ni även till Postsparbanken, landets största o. säkraste sparkassa.

Direkta uttag av intill 300 kr. **Ränta 4 %**

inte heller behov av lyx. Initiativtagarnas namn borga för att Kvinneklubbens Hotell kommer att hållas på en hög nivå, och man har garanti för att där kunna ens unga döttrar bo trygga längre eller kortare tid. Hotellets ledare blir den inom kvinnokretsar uppburna Thora Salomonsen, som under sig har fackutbildad hjälp. En tillsatt styrelse skall dessutom vaka över rörelsen, som skall drivas fullt affärsmässigt.

Man har hyrt hela fjärde våningen i huset Drammensveien 20, alldeles vid spårvägarnas knutpunkt. Lokalitetserna äro nyreparerade och bli smakfullt möblerade, det hela är inrett som ett modernt hotell och verkar mycket imponerande. Där finns allt som allt 60 rum.

Dessa äro vackra enkel- och dubbelrum med varmt och kallt vatten. En del komma att hyras ut till fasta hyresgäster, som då få vackra solfyllda rum med värme, ljus och städning, tillgång till frukost och alla de fördelar ett hotell erbjuder, telefon, tidningar, läsrum m. m. En del av rummen bli kontorslokaler åt kvinnoföreningar, för vilka detta gemensamma arrangemang blir en fördel i många avseenden. Vidare reserväras trevliga rum, delvis mindre salar, för möten, bridgepartier, konferenser, mindre festligheter etc. Längre fram tänker man inreda hörnrummen på ena sidan till klubblokaler, där damer kunna sam-

las i vardagslag och till fest. Där komma att arrangeras utställningar av kvinnlig handslöjd, konst m. m. Säkertligen komma de resande att trivas utmärkt här, där de få känning av vad som rör sig inom vårt föreningsliv och bland stadens egna damer. Vi mena att det hela kommer att fylla ett behov.

Själva hotellet upptar tills vidare 20 rum med 25 sängar, helt nymonterade, vidare 5 bad- och toaletterum, matsal, där frukost och supé serveras, i regel ej middagar, salonger och läsrum. Utsikten över Slottsparken är fri och vacker, och hotellet ligger mycket centralt.

Hur kan detta nu sättas i gång? Man behöver som minimum ett aktiekapital av 80,000 kr., som maximum 120,000, och man beräknar 5 proc. ränta därå. Företaget stöttas av alla de stora norska kvinnoorganisationerna med Nationalrådet i spetsen. Aktierna lyda å 100 kronor stycket och finnas spridda över hela landet.

Tvivelnsutan ha många impulser väckts genom bekantskapen med svenska damklubbar och hotell och det danska Damehotellet. Vårt hopp är att svenska damer vid sina besök i Oslo måtte söka sig till oss på "Kvinneklubbens Hotell" och trivas där.

Oslo 8 nov. 1928.

SOFIE VOSS.



Några fakta ur essaykonstens historia.

VAR och en känner och uppskattar den under 1800- och 1900-talen i alla kulturländer odlade litterära konstform som benämnes essay. Då å här följande sidor meddelas några fakta ur denna litterära konstforms historia, torde detta därför måhända kunna påräkna något intresse.*

Preliminärt må erinras om att essayens huvudsakliga karakteristika äro de av kortare resonerande uppsatser i vitter form; ämnena växla, även titlarna, de senare äro dock ofta: *essayer*.

Som fullt utvecklad artistisk konstart framträder genren, som bekant, redan vid slutet av 1500-talet med den périgordske författaren (magistratspersonen) Michel de Montaignes (död 1592) *Essais*, av vilka två böcker utgavs för första gången år 1580 och en tredje bok 1588.

Jag ämnar icke här uppgöra en genealogi till Montaignes *Essais*, lika litet ämnar jag söka uppvisa, varifrån Montaigne fått idéen att kalla dem *Essais*. Jag vill blott hava sagt, att Montaignes *Essais* — enligt vad forskningen visat — bottna i tidigare retoriska skrifter och att den montaigneska stilen, efter vad forskningen klargjort, i stort sett är densamma som en på 1500-talet gängse stil, däri texten — som hos Montaigne — belyses och prydes med ett ofta betydande antal exempel och citat, t. o. m.

* Några av här meddelade fakta äro hämtade ur en uppsats behandlande engelsk 1600-talsprosa av M. A. A. Tilley i *Cambridge History of Modern Literature*, VIII.

återgår Montaignes manér att fullkomligt packa sina *Essais* med exempel och citat till denna samma äldre stil, vilken naturligen även begagnades i retoriska skrifter — vilka senare således stundom förete exakt de stilistiska grunddrag som utmärka Montaignes *Essais*.

Montaignes *Essais* äro sålunda barn av sin tid. Men Montaigne berikar — såsom forskningen även visat — den äldre stilen med ett tillskott av en stark personlig stil och med en nonchalant kåserande form, som om den också icke var i varje detalj ny, dock var en nyhet över huvud taget. Montaigne har således icke skapat sin genre, men hans *Essais* utgöra en viktig etapp å genrens utvecklingsbana. — Vad titeln angår — vilken hos Montaigne betyder försök, då den för oss har betydelsen av den genre till vilken den utgör titel, — är beträffande dess härkomst säkert, att ordet icke torde hava använts å de Montaigneska *Essais'* föregångare och att sålunda de, som senare använt titeln å samma slags verk, varit efterföljare till Montaigne (även de dessutom som använt den å avhandlingar och uppsatser av annan art).

Genren upplevde en första storhetsperiod under Montaigne och den kände betydande engelske författaren, statsmannen och naturvetenskapsmannen sir Francis Bacon (död 1626), som år 1597 utgav en samling uppsatser (11 till antalet) med titeln: *Essays, Religious meditations, Places of Persuasion and Discussion, seen and allowed* — en andra upplaga av dem ut-

gavs av honom 1612 — 38 essayer — en tredje upplaga 1625 — 58 essayer —, den sista med titeln ändrad till: *Essays or counsells, civill and morall*. (Mellan dessa hade emellertid år 1584, således blott fyra år efter framträdandet av Montaignes *Essais* b. 1 o. 2 och fyra år före framträdandet av dessas bok 3, tryckts anonymt i Edinburg en liten uppsatssamling med titeln *Essays of a Prentice in the Divine Book of Poetry* — jag har icke haft tillfälle att se denna samling.)

Vad beträffar Bacons essayer, hava dessa samma stilart som Montaignes men icke de speciellt montaigneska specifika. Dessa essayer kunna som Montaignes derivera ur den tidigare och samtida retoriken och den angivna stilarten — vilka f. ö. voro desamma i England som i Frankrike — detta ehuru Bacon, såsom man påpekat, gjort betydande lån från Montaignes essayer, från vilka han även tagit titeln *Essayes*.

Den popularitet Montaignes och Bacons essayer kommo i åtnjutande av var överväldigande stor. De baconska upplagorna hava redan nämnts; Montaignes *Essais* utgavos likaledes i en mängd nya upplagor såväl under slutet av 1500-talet som under 1600-talets början. T. o. m. föranstaltade kardinal Richelieu år 1635 en ny upplaga av dessa. Redan under Montaignes livstid hade utkommit av dem en översättning i utdrag till italienska, och år 1603 utgavs i London av italienaren Florio (anställd som sekreterare hos hertigen av Southampton) en översättning till engelska som mycket lästes. Angående ytterligare Bacons essayer, yttrar Bacon själv om dessa, att

icke något av hans vetenskapliga arbeten blivit så populärt som de. Även dessa översattes i början av 1600-talet (två gånger till franska).

Vid 1600-talets början följdes de bägge stora essayförfattarne av några efterklangsskribenter (så i England sir William Cornwallis d. y. *Essays* 1600 och 1617). En viss avmattning i intresset för genren börjar dock visa sig. Och först i slutet av århundradet framträder detta intresse ånyo — då egentligen i England.

Beträffande den första perioden må som ett märkligt faktum ytterligare nämnas, att redan Bacon gjorde literära reflexioner över essaygenren. Ett av hans yttranden anföres här. — Uttalandena förekomma samtliga i en dedikation av Bacons essayer — uppl. 1612 — till dåvarande prinsen av Wales, Henry*. — Bacon yttrar däri: *Essays that is dispersed meditations*. Definitionen är delvis oriktig — den är en definition av aforismen. Men den visar två intressanta fakta, dels att Bacon anser genren vara resonerande, dels att för Bacon ordet *essay* blivit liktydigt med genren. Redan år 1612 således hade för Bacon titeln *Essay* övergått från sin ursprungliga betydelse försök (= *nomen commune's* betydelse) till titelns nuvarande betydelse.

Att essayer åter började skrivas i England i slutet av 1600-talet har föranlett en engelsk litteraturhistoriker (M. A. Tilley) att framkasta som en möjlighet att detta orsakats av ett i England ny-

* Död, innan dessa hunnit till honom överlämnas.

vaknat intresse för Montaignes Essais förmedlat genom den till England överflyttade franske litteratören St. Evremond. (Montaignes Essais voro till följd av angrepp från teologiskt håll på dessa läror mindre populära i Frankrike under slutet av 1600-talet. Man har i samband med dessa angrepp understrukit, att inga nya Essaisupplagor trycktes mellan åren 1664 och 1725.* Men intresset för Montaignes Essais fortlevde alltså hos tidens författare.) Emellertid föredrar St. Evremond — enligt eget yttrande — framför Montaignes Essais Cervantes' Don Quixote. Saken torde sålunda vara ganska osäker.

Visst är emellertid, att den förste nu framträdande engelske essayförfattaren, sir Abraham Cowley** (d. 1667), i sina *Several Discourses by way of essays in verse and prose* (11 essayer, utg. år 1668, efter förf:s död) använde den gamla av Montaigne och Bacon brukade stilarten (förf. gör därjämte åtskilliga lån från Montaigne).

Sporadiskt framträder emellertid hos Cowley tecken till en ny essaygenre, vilken i fortsättningen skulle komma att bli för England till viss grad typisk, beskrivning av engelska förhållanden och situationer (hos Cowley beskrivning på speciellt en person, som vankar av och an i Dovre i väntan på överresa till Calais).

Sir William Temple är en annan av 1600-talets engelska essayförfattare (1660 och -70-talen). Hans

produktion uppvisar en provkarta på olika arter av essayer. Några av dem bära titeln *Essays*, andra icke. Temple använder dels samma essayform som Montaigne och Bacon, dels skriver han kortare litteraturhistoriska avhandlingar (i sådana sammansmälta exemplen och citaten naturligt med innehållet), dels kåserande essayer utan exempel och citat, såsom hans i Nijmegen år 1677 skrivna *Essay on gout* (gikt), nedskrivna med anledning av att förf. för första gången känt symptom av denna åkomma. — Drydens *An essay on criticism* och *Essay on satire* äro vidlyftigare litteraturhistoriska framställningar.

Samtidigt utgives i Frankrike blott en serie essayer, Pierre Nicoles *Essais de morale* (5 bd 1672—95), vilka dock — såsom anmärkts — egentligen icke äro essayes utan andliga traktater.

Till dessa fakta må tilläggas ett par ord angående titeln *essays* betydelse under denna period. Hos Cowley har essay betydelsen försök, likaså hos Dryden, som i en dedikation av sin *Essay on satire* (till earlen av Dorset och Middlesex) framhåller "the modesty of the title — *An Essay on An essay on criticism*."

Att ordet på denna tid — jämte möjligen även den baconska betydelsen — hade alltså fullt ut betydelsen av försök, framgår även därav att det begagnades som titel å andra slags skrifter än essayer, varpå en år 1668 i Frankrike utgiven grammatik ger ett tydligt exempel. (Titeln å denna, förf. av le P. Chiflet, är *Essai d'une parfaite grammaire*.)

* En ny engelsk övers. av Montaigne's Essais utkom år 1685.

** F. ö. en nära bekant till St. Evremond.

På 1700-talet fortsätter essaygenren alltjämt att odlas i England. I Frankrike användes titeln *essais* epidemiskt ofta — i betydelsen försök — till andra skrifter än sådana tillhörande essaygenren.

I England framträder essayen nu dels som fristående essay (ex. Collier), dels i de periodiska veckoskrifterna *The Tatler* (1709), *The Spectator* (1711), *The Guardian* (1713), stilen är här kåserande (jfr. sir William Temple's *Essay on gout*). Den gamla stilens citat uppträda här som motto till de olika veckodagarnas nummer.

Bland essayisterna nämna vi, utom Collier, Oliver Goldsmith och Vicesimus Knox (den senare skotte). Goldsmith's *Essays* (1665) skildra till stor del engelska förhållanden och situationer — så beskrives däri livligt värdshuslivet i England. Men Goldsmith upptar även på sina ställen den gamla essayarten. Vad Vicesimus Knox' *essayer* beträffar, äro dessa till huvudsakligaste del rent litteraturhistoriska: Knox ägnar bl. a. ett kapitel åt den engelska predikostilen.

Nämnom även, att Knox intresserar sig litteraturhistoriskt för essayen. Han gör en historisk skildring av denna i inledningskapitlet till sina *essayer*, vilka bära titeln *Essays moral and literary* (utg. år 1777. Det inledande kapitlet är betitlat *On essay writing*). Vi anföra några punkter därur. Knox behandlar först titeln *essay*, vilken — säger han — användes av många stora författare av blygsamhetsskäl. Detta ord — tillägger Knox — förbinder emellertid numera tanken med 'regular treatises and dis-

sertations' — för denna epok hade sålunda titeln en betydelse vacklande mellan den ursprungliga och den som redan gavs den av Bacon. — Här kan tilläggas, att såväl Goldsmith som Knox använda ordet *essayist*, vilket visar en utveckling av ordet *essay's* betydelse mot den nuvarande.

Vidare skisserar Knox med några ord genrens *curriculum vitæ*. Börjande med de periodiska veckoskrifterna, vilka — yttrar han — "satisfy the subject without fatiguing the attention or overburthening the memory", gör han den nämnda historiska tillbakablickten med följande yttrande: "The names and works of Montaigne, of Bacon, of Temple, of Collier, of Addison, of Steele and of their succesful followers are held in a degree of esteem, which neither the lapse of time nor the caprice of fashion has been able to annihilate". Knox skattar speciellt Bacons *essayer* högt, om vilka han yttrar, att Bacon aldrig, om han icke skrivit sina *Essays*, hade vunnit det gehör han fått.

Knox intresserar sig slutligen för essayens framtid och förutspår genren en gyllene sådan. Ehuru, säger han, *essayförfattarna* skänkt oss mycket rent guld, kommer minan dock aldrig att sina, då outfömliga ämnen äro att tillgå.

Den Knoxska spådomen har — kanske mer än Knox själv trodde — gått i uppfyllelse. I själva verket bidrogo därtill även hans egna *essayer*. Dessa lästes ivrigt exempelvis i Amerika (Knox erhööll graden *doctor of divinity* i Philadelphia för "his incomparable *Essays*").

De angivna *essay*typerna hava, som bekant, fortlevt under 1800- och 1900-talen. Även den gamla *Montaigne-*

Baconska typen. Den beskrivande essayen odlades t. ex. av 1800-tals-essayisten Lamb, etc.

Beträffande titelns betydelse stadgade sig denna i början av 1800-talet till den nuvarande.

KERSTIN HÅRD AF SEGERSTAD.

F.-B.-F.-kretsarna.

Styrelserna för F.-B.-F.-kretsarna i södra Sverige voro inbjudna till sammanträde i Landskrona söndagen den 4 nov. 1928. Alla kretsar utom Ystad och Karlskrona voro representerade. Deltagarna, som samlades i flickskolans lokaler, bjödos av Landskrona-kretsen på kaffe. Därefter vidtog de egentliga förhandlingarna.

Anledningen till detta extra sammanträde var en önskan hos styrelserna att gemensamt få överlägga om vad och huru mycket kretsarna skulle kunna åstadkomma till den igångsatta insamlingen för F. B. F.

Efter inledningsanförande av fru Quensel, vidtog en mycket livlig diskussion. Professorskan Petréén hade ur de fem senaste årsberättelserna samlat material dels till en utförlig översikt över Förbundets ekonomi, dels till en tablå över medlemsantallets ökning och minskning under denna tid. Någon förhoppning om fördubbling av medlemmarnas antal kunde man efter denna utredning ej våga hoppas på, men man överenskom att sätta igång ett ivrigt upplysningsarbete i flera av Skånes samhällen med hopp om att därigenom åstadkomma möjligen en eller ett par nya kretsar, men framför allt försöka få nya medlemmar anslutna till de förutvarande kretsarna. Flera styrelsemedlemmar lovade att hålla föredrag i dessa samhällen.

Att Förbundets ekonomi behövde ett ordentligt tillskott kände alla de närvarande, men hur detta skulle bli stort, nog, var frågan. Att varje krets skulle anordna en insamling av ett eller annat slag var avgjort, men med kännedom om alla de fö-

retag, som behöva hjälp och stöd, ansåg man att detta enbart ej vore nog. Fröken Persson från Lund framlade Lundakretsens gamla förslag om höjning av årsavgiften till förbundet från 2 kr. 50 öre till 3 kr. Fru Quensel förordade avgiftens höjande till 5 kr. varav 3 kr. skulle gå till Förbundet. Då de flesta ansågo, att en höjning av årsavgiften vore omöjlig, enades alla om Lundakretsens förslag, att årsavgiften till Förbundet höjdes med 50 öre. De flesta kretsstyrelsemedlemmar hoppades, att denna höjning skulle vara möjlig att genomföra, även om kretsarnas arbete i någon mån måste inskränkas.

Ett förslag från Lundakretsen om framläggande av frågan om förhållandet mellan kretsarna och stipendienämnden bordlades.

Dagen avslutades med en angenäm middag. Deltagarna lämnade mötet ännu mer övertygade om den verkligt stora betydelse även dessa mindre möten ha för att stärka samhörighetskänslan mellan Förbundets alla medlemmar.

Falköpingskretsen hade den 17 oktober sitt första sammanträde för höstterminen, varvid kretsen hade glädjen att hälsa ett flertal nya medlemmar välkomna. Sedan en del kretsfrågor behandlats vidtog samkväm, varvid förekom uppläsning samt sång av fru Ester Melin och fru Greta Wennberg.

Den 16 nov. var åter kretsmöte, varvid fröken Clara Wahlström höll föredrag om "Vita slavhandeln enligt nyaste undersökning". Under loppet av månaden anordnar även kretsen en utställning av äldre handarbeten.

Halmstadskretsen hade den 25 oktober inbjudit sina medlemmar och allmänheten, särskilt eleverna i flickskolans två högsta klasser, seminariet och flickorna på gymnasiet, att åhöra lektor Emilia Fogelklous föredrag: Vägen till en djupare samhällsgemenskap. Den 5 november samlades kretsen till handarbetsafton med uppläsning, sång och musik.

Hälsingborgskretsen sammanträdde den 23 okt. under fröken Signe Wennbergs ordförandeskap. Sedan ordföranden ägnat den bortgångna fru Kristina Borg några varma minnesord talade lektor Emilia Fogelklou över ämnet "Barn, kvinnor och män, ett kapitel ur den mänskliga sammanlevnaden".

Jönköpingskretsen hade under fru A. Berglöfs ordförandeskap den 18 okt. ett möte i Östra flickskolans hörsal med lektor Emilia Fogelklou som talare. Föredraget, "Ett kapitel ur den mänskliga sammanlevnaden", hade lockat en publik som fyllde salen till sista plats.

Karlskronakretsen började sin hösttermin den 12 okt. med en engelsk afton, varvid lärarinnan vid Flickskolan fröken Ebba Svensson höll ett intressant föredrag om "Modern engelsk dramatik", avslutande detta med att recitera epilogen ur Fleckers Hassan: "The golden road to Samarkand". Vidare förekom pianospel av fru Karin Kulle, och fröken Svensson läste "Taking the veil" av Katherine Mansfield.

Karlstadskretsen samlades till samkväm torsdagen den 11 okt.

Mötet öppnades av vice ordf. fru Nancy Envall-Gardell, som hälsade de närvarande välkomna till det nya arbetsåret. Hon påpekade vilka arbetsuppgifter som förelågo kretsen och framhöll vikten av att man arbetade på att få in medel till pensionsfonden. För att bidra till denna framlade hon för kretsen styrelsens förslag om anordnande av en utställning av gångna tiders handarbeten.

Utställningsplanen utvecklades närmare av fröken Edit Ahrenlöf, som i "Feminint kåseri" animerade de närvarande för saken.

En livlig diskussion vidtog, som resulterade i att styrelsens förslag antogs, och nu arbetas det livligt i kretsen att få Fredrika-Bremer-kretsens utställning "Vid båge och nål" så instruktiv och i flera avseenden "givande" som möjligt.

Kristianstadskretsen hade tillsammans med sju andra kvinnoföreningar på platsen anordnat ett föredrag av lektor Emilia Fogelklou den 20 okt. i Högre allmänna läroverkets aula; ämnet var "Barn, kvinnor och män, ett kapitel ur den mänskliga sammanlevnaden". Mötet öppnades av kretsordföranden fru Elisabeth Sjövall som ävenledes avtackade föredrags-hållaren i den talrika publikens namn.

Landskronakretsen sammanträdde den 24 okt. Fungerande ordföranden, fru Klara Torpson, redogjorde för frågan om den planerade pensionsfonden och kommitténs cirkulär upplästes varefter kretsen beslöt att dels på insamlingslista och dels genom anordnande av en soaré försöka skaffa pengar till fonden. Fru Emilia Fogelklou-Norlind höll därefter ett synnerligen intressant och givande föredrag om "Barn, kvinnor och män, ett kapitel ur den mänskliga sammanlevnaden". Därefter vidtog samkväm med kaffeservering och musik för piano (rektor Ryde) och fiol (kand. Elof Munck af Rosenschiöld) samt sång (fröken Helga Blennow).

Linköpingskretsen hade en tillsammans med Pedagogiska sällskapet anordnad föredragsafton den 17 okt., varvid lektor Emilia Fogelklou talade om "Uppfostran till föräldraskap". Grevinnan Louise Stenbock hälsade i egenskap av ordförande för kretsen fru Fogelklou välkommen och Pedagogiska sällskapets ordförande, rektor K. Falck, framförde efter föredraget de talrika åhörarnas tack till talarinnan.

Kretsen Lund med omnejd sammanträdde den 26 okt. å Södra Sveriges sjuksköterskehem. Ordföranden fru Anna Herrlin öppnade mötet, varpå sekreteraren fru Carola Eklundh lämnade redogörelse för avsikten med den insamling, som förbundet nyligen igångsatt till förmån för en pensionsfond för förbundsbyråns befattningshavare.

Härefter överlämnades ordet åt prof. G. Petré, som lämnade en historisk överblick

över sjuksköterskeväsendets utveckling och särskilt berörde förhållandena i södra Sverige. Det klart belysande och givande föredraget mottogs med tacksamhet av åhörarna, som uppgingo till 150 personer. Till sist avtackade professorskan Herrlin föredragshållaren. Efteråt vidtog animerat samkväm.

Malmö kretsen samlades till krets-möte den 22 oktober, varvid fru Emilia Fogelklou-Norlind talade över ämnet "Vägen till en djupare samhällsgemenskap". Föredragshållarinnans varma, väckande tankar gjorde ett djupt intryck på de närvarande.

Norrköpingskretsen hade den 15 okt. sammanträde i Stadshussalen, varvid lektor Emilia Fogelklou talade över ämnet "Barn, kvinnor och män, ett kapitel ur den mänskliga sammanlevnaden". De närvarandes tack framfördes av kretsordföranden fru Fanny Björkman.

Nyköpingskretsen hade den 1 okt. sitt första sammanträde för hösten, varvid fru Karin Fjällbäck-Holmgren höll ett orienterande föredrag om de senaste tjugufem årens sociala verksamhet. En del föreningsärendens behandlades och fru Ella Wennberg, kretsens representant vid förbundets årsmöte i Stockholm i april, redogjorde för årsmötesförhandlingarna.

Svalöfskretsen hade den 19 sept. sitt första möte för hösten under ordförandeskap av fru Signe Nilsson-Ehle. Ordföranden lämnade ett kort referat av förhandlingarna vid kretsstyrelsemötet för Södra Sveriges kretsar i Svalöv våren 1928, varefter fru Ruth Wedin Rothstein, Lund, höll ett synnerligen intressant föredrag om "Ryska kvinnor", beledsagat av vackra skioptikonbilder. Efter föredraget samkväm med kaffedrickning.

Varbergskretsen anordnade den 26 okt. allmänt möte med offentligt föredrag av lektor Emilia Fogelklou, över äm-

net "Barn, kvinnor och män, ett kapitel ur den mänskliga sammanlevnaden." — Senare vidtog tesupé och samkväm, varvid fru Ruth Stenung föredrog några dikter.

Växjö kretsen hade den 15 okt. ett mycket talrikt besökt kretsmöte. Sedan ordf. dr Rut Grubb hälsat de närvarande välkomna, höll domprost G. Brundin ett synnerligt intressant föredrag över "Något om Indiens sociala fråga och kristendomen", därvid särskilt belysande kvinnornas ställning i nämnda land och påvisande huru denna höjts där kristendomen vunnit insteg. — Dr Grubb redogjorde för den planerade insamlingen inom förbundet och gav i samband härmed en resumé av F. B. F:s olika verksamhetsgrenar. Härefter spelades av fru Mattson kompositioner av Sibelius och Chopin.

Den 19 okt. hade kretsen anordnat offentligt föredrag av fru Fogelklou-Norlind, som för en intresserad publik talade om "Barn, kvinnor och män, ett kapitel ur den mänskliga sammanlevnaden".

Ystadskretsen sammanträdde den 10 sept. å Knutsalen, där en barnavårdsutställning, för vilken kretsen svarade visavi kostnad och anordningar, besågs. Utställningen, som anordnats av Barnavårdsförbundets socialmedicinska sektion, har under sommaren och hösten ambulerat i Skåne. Den var i Ystad från den 5—12 sept. och besöktes under dessa dagar av cirka 300 personer, varjämte flera demonstrationskurser gavs för skolor och andra intresserade. Utställningen var instruktiv och intresseväckande.

För kretsen tillkännagavs att styrelsen utsett fröken Ebba Erlandsson, Ystad, till erhållande av ett stipendium å 200 kr. för genomgående av kurs i gravering vid gravyrateljé i Stockholm. Kretsen beslöt att utdela ännu ett stipendium å 200 kr. till sjuksköterskeleven fröken Olga Mårtensson, Ystad, emedan särskilt behjärtansvärda förhållanden förelågo.

Diskuterades anordningarna för Fredrika-Bremer-Förbundets insamling och be-

stämades att en soaré skulle anordnas så snart som möjligt i oktober.

Den 9 oktober hölls möte å hotell Continental med föredrag av fil. kand. fröken Anna Munck av Rosenschiöld, Landskrona, om Rom och Svenska arkeologiska institutet, belyst av skioptikonbilder. Till föredraget hade inviterats kvinnlig skolungdom ur de högre klasserna i stadens skolor. Föredraget var kåserande och intresserade både unga och gamla.

Efter föredraget sjöngos duetter av fru Olga Aartelo och fröken Ida Björk med ackompanjemang av fröken Maria Lennander.

Därefter enskilt möte, varvid redogörelse lämnades av fru Julia Beckman för verksamheten under förra arbetsåret i kretsens diskussionsklubb.

Den 20 okt. gick den planerade soarén av stapeln å Continental. Efter musiknummer och en prolog följde åtta tablåer efter Carl Larssons teckningar "Kvinnan genom seklerna", från nutidens och fram till tjugonde seklets kvinnor. Härpå kom Astrid Värings enaktare "Fredrika Bremer och den moderna kvinnan", spelad av nio damer från staden.

Efter föreställningarna vidtog servering av kaffe, té, frukt m. m. och försäljning av Fortunapaket. En dockutställning av olika dockor från de mest skiftande miljöer var en särdeles lyckad del av aftonens program; det hela var ordnat till

förmån för F.-B.-F.-insamlingen och inbragte en nettobehållning av 1,400 kronor.

Örebrokretsen sammanträdde den 26 sept. i Risbergska skolan varvid fröken Sara Sondén meddelade reseintryck från Italien åtföljt av ljusbilder.

Den 19 okt. hade kretsen anordnat samkväm i Fernanderska flickskolan med föredrag av fröken Hedenskog: "Ur tyskt skolliv", skildring från en studieresa till två moderna tyska skolor.

Gävlekretsen hade den 25 okt. ett talrikt besökt sammanträde på Centralhotellet, varvid sekreteraren lämnade en redogörelse för F.-B.-F:s allmänna verksamhet och kretsens under arbetsåret 1927. Gävlekretsen nämndes som den till medlemsantal (243) femte i ordning av kretsarna, proportionellt till invånareantal överträffades den endast av Lund och Hälsingborg. Efter en del andra föreningsmeddelanden kom en uppvisning, avsedd att tjäna som en förberedelse till en planerad dräktrevy, till vilken även icke medlemmar komma att få tillträde. Medan fru Martha Ekman skildrade den kvinnliga klädedräktens historia inträdde en och en eller gruppvis tjugu vackra, elegant skrudade damer under musik, anpassad till varje särskilt nummer. Publiken togs med storm och applåderade livligt.

Mötet avslöts som vanligt med tésupé.

Kobbs omtyckta Zaryana Thé

*Erhålles överallt i originalpackningar
à 75 öre, Kr. 1.25, 1.75, 3.50, 6.75*

KONTROLLANT: DOKTOR J. E. ALÉN



HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

Redaktör: *Ellen Kleman.*

Samtliga förbundsmedlemmar erhålla tidskriften. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstalt* eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: 1/1 år kr. 6:50; 1/2 år kr. 3:50; 1/4 år kr. 1:90. Lösnummer 65 öre. *Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan, Stockholm.* Redaktionstid: *tisdagar och fredagar kl. 1—3.* Tel. Norr 48 50, 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söndag.* Tel. Norr 48 50, 27 62.

Blodbrist

övertvinnes bäst med järnmedicinen IDOZAN. Snabb verkan. Begär originalflaska å Kronor 3: 50. Fås å alla apotek.

IDOZAN A
svagt avförande.

IDOZAN B
ej avförande.

Kina-IDOZAN
särskilt stärkande.

Rådhus-Restauranten

Hantverkaregatan 4, Stockholm
(Mitt för "Kungl. Myntet")

MATSAL o. KAFÉ

i intim stil

MUSIK DAGLIGEN

FESTVÅNINGAR

för sammanträden, bröllop, klubbar
dans etc. Moderata priser.

Vid behov av Pälsvoror

i alla kvalitetsskinsorter vänd Eder till mig
JOHN PETTERSON

KÖRSNÄR

Upplandsgatan 39, Tel. V. 4545

Västmanagatan 82, Tel. V. 11027

STOCKHOLM

Homeopatiska Själfläkaren

av Klara Fransén.

Ny upplaga. Första svenska originalarbete byggt på egna erfarenheter. Förord av läkare. Får å Sv. F. V. H. byrå, Sibyllegatan 36, 1 tr., Stockholm samt i bokhandeln. Pris kr. 6:—.

Utgiven av Svenska Föreningen för vetenskaplig homeopati, Sibyllegatan 36, 1 tr., Stockholm.

Svenska Skolmuséets

FILMAVDELNING

BEGÄR MUSÉETS KATALOG.

Postadress: Matteus Folkskola,

Uthyr undervisningsfilmer till skolor, föreläsningföreningar och studiecirklar.

Lämnar kostnadsfritt upplysningar rörande film- och andra projektionsapparaters användande i undervisningens tjänst.

Stockholm, Telefon: 85504.

Krantz

Denna nya radiumtvål (i blått omslag) är större än 75-öres tvålen (i gult omslag) och innehåller i likhet med denna tvål ett dyrbart och välgörande radiumpreparat.

SCHÉELS
RADIUM
TVÅL



LYXTVÅLEN
till 1:— krona.
(Färgar ej vattnet.)

Kontrollant: Fil. Dr N. SAHLBOM

Innehåll. ✓

Selma Lagerlöf 70 år.

Anstalt och dock hem. Av *Gertrud Törnell*.

Vägen till Buenos Aires. Av *Clara Wahlström*.

Bokkrönika. Av *Ellen Kleman*.

Ett stort damhotell i Oslo. Av *Sofie Voss*.

Några fakta ur essaykonstens historia. Av *Kerstin Hård af Segerstad*.

F.-B.-F.-kretsarna.

Öka hemtrevnaden

med en

HANDÖLS TÄLJSTENS- KAMIN



Lättskötta. == Bränslebesparande. == Eleganta

Finns i olika storlekar och prislägen.

Handöls Nya Täljstens och Vattenkrafts Aktiebolag.

Tel. 10180

Birjer Jarlsgatan 33, Stockholm

Tel. N. 5853